

HE 71/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain, sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 308 §:n sekä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia, sähköisen viestinnän palveluista annettu lakia sekä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annettua lakia.

Esityksen mukaan saavutettavuusvalvonta siirrettäisiin Etelä-Suomen aluehallintovirastosta Liikenne- ja viestintävirastolle. Saavutettavuusvalvonnan yksikön henkilöstö siirtyisi tehtävien mukana Liikenne- ja viestintävirastoon.

Esityksen tavoitteena on keskittää esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvonta yhteen viranomaiseen. Keskittämisellä pyritään mahdollistamaan viranomaisten toiminnan, kansalaisten oikeusturvan sekä talouden toimijoiden näkökulmasta parhaimman neuvonnan, ohjauksen ja valvonnan toteuttaminen. Tavoitteena on edistää saavutettavuutta koskevaan sekä esteettömyyttä koskevaan direktiiviin perustuvan valvonnan yhteentoimimista.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi	5
2.1 Saavutettavuusdirektiivi	5
2.2 Esteettömyysdirektiivi	6
2.3 Saavutettavuuden valvonta	7
2.4 Esteettömyyden valvonta	9
2.5 Nykytilan arviointi	10
3 Tavoitteet	11
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset	12
4.2 Pääasialliset vaikutukset	12
4.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen	12
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	12
4.2.2.1 Vaikutukset valvontaan ja neuvontaan	12
4.2.2.2 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen	14
4.2.3 Vaikutukset viranomaisiin	15
4.2.3.1 Henkilöstövaikutukset	15
4.2.3.2 Tiedonhallintaan liittyvät vaikutukset	16
4.2.3.3 Vaikutukset valvontaviranomaisen tehtäviin	18
4.2.4 Vaikutukset Ahvenanmaahan	20
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	21
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	21
5.1.1 Säilytetään nykyinen tilanne	21
5.1.2 Valvontatehtävien siirto muille viranomaisille	22
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja valvontaviranomaiset	22
5.2.1 Yleistä	22
5.2.2 Tanska	22
5.2.3 Norja	23
5.2.4 Ruotsi	23
5.2.5 Viro	23
5.2.6 Latvia	23
5.2.7 Liettua	24
6 Lausuntopalaute	24
7 Säännöskohtaiset perustelut	25
8 Voimaantulo	25
9 Toimeenpano ja seuranta	26
10 Suhde muihin esityksiin	26
10.1 Suhde talousarvioesitykseen	26
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	26
11.1 Hallinnon järjestäminen	26
11.2 Yhdenvertaisuus	26

LAKIEHDOTUKSET	28
Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta	28
Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 308 §:n muuttamisesta.....	29
Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta .	30
LIITE	31
RINNAKKAISTEKSTIT	31
Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta	31
Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 308 §:n muuttamisesta.....	33
Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta .	34

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EU) 2019/882 (jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*) on pantu kansallisesti täytäntöön uudella lailla eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista (102/2023) sekä muihin lakeihin tehdyillä muutoksilla. Yhtä lukuun ottamatta lait tulivat voimaan 1.2.2023.

Esteettömyysdirektiivi kytkeytyy Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta (jäljempänä *saavutettavuusdirektiivi*). Esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiiveissä asetetut tavoitteet ja vaatimukset luovat tarpeen tuotteiden esteettömyyden ja digitaalisten palvelujen saavutettavuuden yhteisarvioinnille ja -valvonnalle. Digitaalisia palveluja ei aina voida käyttää ilman tuotetta, vaan ne muodostavat usein käytännössä kokonaisuuden, jota tulisi arvioida ja valvoa kokonaisuutena, jotta esteettömyysvaatimusten tehokas toimeenpano voidaan varmistaa. Tällaisissa tilanteissa valvontatehtävät kuuluvat nykyisin kahden eri viranomaisen vastuulle.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö toimii digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019, jäljempänä *digipalvelulaki*) saavutettavuusvaatimuksia valvovana viranomaisena. Liikenne- ja viestintävirasto puolestaan toimii eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain mukaisena markkinavalvontaviranomaisena sekä esteettömyysvaatimuksia valvovana viranomaisena sähköisen viestinnän palveluista (917/2014, jäljempänä *viestintäpalvelulaki*) ja liikenteen palveluista (320/2017, jäljempänä *liikennepalvelulaki*) annettujen lakien osalta.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 41/2022 vp) on esitetty tavoite keskittää esteettömyyden ja saavutettavuuden valvontatehtävä yhdelle viranomaiselle ennen esteettömyysdirektiivissä säädetyn valvonnan alkamista 28.6.2025.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä.

Esteettömyys- ja saavutettavuusvalvonnan järjestämisestä valmistui 31.1.2023 esiselvitys (VN/9102/2023), jonka tekemiseen osallistui virkamiehiä valtiovarainministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä, Etelä-Suomen aluehallintovirastosta sekä Liikenne- ja viestintävirastosta. Esiselvityksen lähtökohtana oli esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanoa koskevassa hallituksen esityksessä esitetty tavoite keskittää valvontatehtävä yhdelle viranomaiselle. Edelleen tarkastelun lähtökohtana oli, että esteettömyysdirektiivin mukaisten tuotteiden ja palveluiden sekä esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiivien mukaisten digitaalisten palveluiden valvonta keskitettäisiin Liikenne- ja viestintävirastoon. Esiselvityksessä ei ilmennyt esteitä saavutettavuusvalvonnan tehtävien siirtämiselle Etelä-Suomen aluehallintovirastosta Liikenne- ja viestintävirastoon. Valvontatehtävien keskittämisen yhteen virastoon nähtiin tehostavan esteettömyys- ja saavutettavuusvalvonnan toiminnan kokonaisuutta sekä parantavan neuvonnan ja valvonnan laatua.

Valtiovarainministeriö asetti 5.4.2023 työryhmän valmistelemaan esteettömyysdirektiivin ja saavutettavuusdirektiivin perusteella tehtävän esteettömyys- ja saavutettavuusvalvonnan

keskittämistä Liikenne- ja viestintävirastoon (VN/9102/2023). Työryhmän toimikausi on 17.4.2023 – 31.12.2024. Työryhmän tehtävänä on ollut valmistella ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle eräiden esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiiveihin perustuvien valvontatehtävien siirtämisestä Etelä-Suomen aluehallintovirastosta Liikenne- ja viestintävirastoon sekä tehtävänsiirron edellyttämiksi asetusmuutoksiksi. Lisäksi työryhmän tehtävänä on ohjata tehtävänsiirron toimeenpanoa.

Yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (1233/2013) 6 luvussa säädetään yhteistoiminnasta valtionhallintoa ja yhtä tai useampaa hallinnonalaan koskevista asioista. Hankkeen vastuuministeriönä toimiva valtiovarainministeriö ja pääsopijajärjestöjen nimeämät edustajat ovat sopineet siitä, miten yhteistoiminta hankkeessa järjestetään, sekä muista lain 34 §:ssä tarkoitetuista seikoista. Tehtävänsiirtoa, sen tavoitteita, toteuttamistapaa, perusteita ja vaikutuksia sekä toimenpiteen vaihtoehtoja on käsitelty poikkihallinnollisessa yhteistoiminnassa, jonka osapuolia hankkeessa ovat työnantajan edustajina valtiovarainministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö sekä henkilöstön edustajina valtion henkilöstöä edustavien pääsopijajärjestöjen nimeämät henkilöt.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Saavutettavuusdirektiivi

Saavutettavuusdirektiivi tuli voimaan 22.12.2016. Direktiivin tavoitteena on edistää saavutettavuuden sisämarkkinoita yhdenmukaistamalla julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuusvaatimuksia sekä parantaa julkisen sektorin elinten palvelujen ja mobiilisovellusten saavutettavuutta käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, parissa. Direktiivissä säädetään myös saavutettavuusvaatimusten toteutumisen valvonnasta ja raportoinnista sekä oikeussuojasta.

Saavutettavuusdirektiivissä saavutettavuudella tarkoitetaan periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sekä niissä esitettävän sisällön suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, saavutettavissa (johdanto-osan 2 kohta). Käytännössä direktiivissä verkkosivustojen saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että niiden sisältö on suunniteltu siten, että kaikki käyttäjäryhmät voivat käyttää sivustoa ilman lisälaitteita tai avustavien laitteiden kanssa.

Saavutettavuuden neljä periaatetta ovat:

✎ havaittavuus tarkoittaa, että tiedot ja käyttöliittymän osat on esitettävä käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita;

✎ hallittavuus tarkoittaa, että käyttöliittymän osien ja navigoinnin on oltava hallittavia;

✎ ymmärrettävyys tarkoittaa, että tietojen ja käyttöliittymän toiminnan on oltava käsitettäviä; ja

✎ toimintavarmuus tarkoittaa, että sisällön on oltava riittävän toimintavarma, jotta hyvin erilaiset asiakassovellukset, mukaan lukien avustavat teknologiat, voivat tulkita sitä luotettavasti.

Saavutettavuus on osa yhdenvertaisuuden toteuttamista. Yhdenvertaisuus on perusoikeus, josta on säädetty Suomen perustuslain 6 §:ssä. Säännöksen mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain

edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Saavutettavuusdirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön digipalveluilla. Saavutettavuusdirektiiviin perustuva kansallinen sääntely koskee erityisesti julkista hallintoa, mutta soveltamisala on osittain saavutettavuusdirektiivin minimisoveltamisalasta ja osittain kansallista lisäsääntelyä koskevista syistä laajempi kuin Suomessa julkinen hallinto on ymmärretty. Esteettömyysdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä digipalvelulain soveltamisala laajeni eräiden digitaalisten palvelujen osalta koskemaan tietyn poikkeuksin myös yksityistä sektoria silloin, kun palveluja saatetaan markkinoille ja tarjotaan kuluttajille.

Digipalvelulain 12 §:n 1 momentin mukaan Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii digipalvelulain mukaisena valvontaviranomaisena, joka valvoo lain 3 ja 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja saavutettavuusvaatimusten noudattamista.

2.2 Esteettömyysdirektiivi

Esteettömyysdirektiivi tuli voimaan 17.4.2019. Direktiivin tavoitteena on lähentää jäsenvaltioiden lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka koskevat tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia. Tätä tehdään erityisesti poistamalla ja ehkäisemällä esteitä, joita tiettyjen esteettömien tuotteiden ja palvelujen vapaalle liikkuvuudelle aiheutuu jäsenvaltioiden erilaisista esteettömyysvaatimuksista. Näin voidaan lisätä esteettömien tuotteiden ja palvelujen saatavuutta sisämarkkinoilla ja parantaa asiaankuuluvien tietojen esteettömyyttä.

Direktiivi edistää osaltaan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 26-27/2016; jäljempänä *vammaisyleissopimus*) täytäntöönpanoa, erityisesti sopimuksen esteettömyysartiklan osalta (artikla 9). Vammaisyleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja tulivat Suomessa voimaan 10.6.2016. Sekä Euroopan unioni että kaikki sen jäsenvaltiot ovat vammaisyleissopimuksen osapuolia. Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisöille avoimiin ja tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla.

Esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, että tuotteiden ja palvelujen käytön esteet poistetaan ja ehkäistään niiden syntyä. Esteettömyyden ansiosta vammaiset ja toimintarajoitteiset henkilöt kykenevät havainnoimaan, käyttämään ja ymmärtämään tuotteita ja palveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Kaikille tarkoitettujen tuotteiden ja palvelujen esteettömyys tukee vammaisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja vähentää vain vammaisille henkilöille tarkoitettujen erityispalvelujen, kuten subjektiivisina oikeuksina turvattujen henkilökohtaisen avun ja kuljetuspalvelujen, tarvetta.

Esteettömyysdirektiivi asettaa vaatimukset tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä. Näiden tuotteiden on todettu olevan erityisen merkittäviä vammaisille henkilöille. Tuotteilla ja palveluilla on vahva tieto- ja viestintätekninen yhteys. Kun tuotteista ja palveluista tehdään esteettömämpiä, yhteiskunnasta tulee osallistavampi ja vammaisten henkilöiden itsenäinen elämä helpottuu. Tuotteiden ja palvelujen esteettömyys lisää sosiaalista osallisuutta ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnan toimintaan. Se myös tukee itsenäistä

elämää ja valinnanvapautta. Lisäksi se edistää yhdenvertaisen kohtelun periaatteen soveltamista, minkä tuloksena vammaisilla henkilöillä on paremmat mahdollisuudet saada käyttöönsä tuotteita ja palveluja.

Esteettömyysdirektiivissä asetetut vaatimukset kohdistuvat talouden toimijoihin, jotka tarjoavat direktiivin soveltamisalaan kuuluvia tuotteita ja palveluja: valmistajiin, valtuutettujen edustajiin, maahantuojiin, jakelijoihin ja palveluntarjoajiin. Mikroyritykset on kuitenkin rajattu esteettömyysdirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle palvelujen osalta. Mikroyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on alle kymmenen työntekijää ja jonka vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa.

Esteettömyysdirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetulla lailla sekä digipalvelulakiin, eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettuun lakiin (1137/2016, jäljempänä *markkinavalvontalaki*), viestintäpalvelulakiin, hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin (692/2010) sekä liikennepalvelulakiin tehdyillä muutoksilla. Hätäkeskustoiminnasta annettua lakia lukuun ottamatta lakimuutokset tulivat voimaan 1.2.2023, mutta pääosin niitä sovelletaan vasta 28.6.2025 lähtien. Lakien tarkoituksena on edistää jokaisen mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti tuotteita ja palveluja parantamalla niiden saavutettavuutta ja esteettömyyttä.

2.3 Saavutettavuuden valvonta

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii saavutettavuusvaatimuksia valvovana viranomaisena. Sen tehtävistä on säädetty digipalvelulain 12 §:ssä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo ja tarkastaa saavutettavuusvaatimusten noudattamista Euroopan komission (EU) 2018/1524 täytäntöönpanosäädöksen mukaisesti.

Aluehallintovirastoista säädetään laissa aluehallintovirastoista (2009/896). Aluehallintovirastojen lukumäärästä, toimialueista, nimistä ja toimipaikoista säädetään valtioneuvoston asetuksessa aluehallintovirastoista (906/2009). Etelä-Suomen aluehallintovirasto on yksi maan kuudesta aluehallintovirastosta. Saavutettavuuden valvonta on siellä organisoitu saavutettavuusvalvonnan yksikköön. Yksikössä työskentelee tällä hetkellä kahdeksan henkilöä.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto paitsi valvoo digipalvelulain 3 luvussa säädettyjen saavutettavuusvaatimusten noudattamista myös antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa saavutettavuusvaatimuksista ja niiden toteuttamisesta, kohtuuttoman rasitteen arvioinnista, saavutettavuuspalautteesta ja saavutettavuusselosteesta.

Tasavallan presidentin eräiden saavutettavista verkkosivustoista ja mobiilisovelluksista hallinnossa annetun maakuntalain mukaisten tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla antamassa asetuksessa (294/2023) on säädetty tiettyjen saavutettavuuslaissa säädettyjen hallintotehtävien siirtämisestä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Siirretyt hallintotehtävät ovat luonteeltaan valvonnallisia.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto osallistuu kansainvälisten saavutettavuusohjeiden valmisteluun ja huolehtii yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa velvoittavien saavutettavuusstandardien ja niissä viitattujen ohjeiden kääntämisestä suomen ja ruotsin kielille. Käytännössä tämä tarkoittaa EN 301 549 -standardin voimassa olevan version kääntämistä Verkkosisällön saavutettavuusohjeiden (WCAG) kääntämisen lisäksi. Etelä-Suomen

aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö on World Wide Web -konsortion (W3C) jäsen. W3C-konsortio koordinoi kansainvälisten saavutettavuusohjeiden valmistelua.

Valvontaviranomaisen tulee kuulla säännöllisesti eri sidosryhmiä saavutettavuusvaatimusten täyttämistä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto kuulee säännöllisesti keskeisiä järjestöjä, jotka valvovat erityisesti vammaisten henkilöiden etuja. Järjestöillä on mahdollisuus tuoda esiin näkemyksensä siitä, mitä digitaalisia palveluja aluehallintoviraston tulisi sisällyttää valvontaan.

Valvontaviranomainen raportoi valvonnan tuloksista Euroopan komissiolle. Etelä-Suomen aluehallintovirasto antoi ensimmäisen raportin joulukuussa 2021, jonka jälkeen valvontaviranomainen raportoi joka kolmas vuosi. Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö edustaa Suomea komission koordinoimassa Web Accessibility Directive Expert eli WADEX-työryhmässä. Lisäksi se tekee yhteistyötä Pohjois- ja Baltian maiden kanssa vapaamuotoisemman verkoston kautta.

Aluehallintovirastolle on tietyissä digipalvelulaissa säädetyissä tilanteissa mahdollista tehdä saavutettavuuskantelu ja saavutettavuusselvityspyyntö. Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvontaraportin 2021 mukaan vuonna 2020 saapuneita ilmoituksia kirjattiin vireille yhteensä 34. Näistä saavutettavuuskanteluina käsiteltiin seitsemän (7) ja muina asioina (ohjeet, siirrot toiselle viranomaiselle) 27. Vuonna 2021 ilmoituksia kirjattiin vireille 76, joista saavutettavuuskanteluina käsiteltiin 22 ja muina asioina 54. Vuonna 2022 saavutettavuuskanteluita kirjattiin vireille yhteensä 25. Näistä neljä (4) käsiteltiin kanteluasiana. Osa käsiteltiin valvonta-asioina ja loput vireille tulleet kantelut on päätetty muulla tavoin.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto ylläpitää verkkosivustoa saavutettavuudesta (www.saavutettavuusvaatimukset.fi), jonka kautta se tiedottaa digipalvelulaista ja sen saavutettavuusvaatimuksista sekä antaa saavutettavuusvaatimukseen liittyvää neuvontaa. Verkkosivuston kautta on myös mahdollista tehdä kantelu tai saavutettavuusselvityspyyntö.

Vuodesta 2023 alkaen Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo vuosittain 22 verkkosivustoa ja 12 mobiilisovellusta niin sanotulla kattavan valvonnan menetelmällä ja 240 verkkosivustoa niin sanotulla yksinkertaistetun valvonnan menetelmällä. Valvonnan reunaehdoista säädetään saavutettavuusdirektiivin täytäntöönpanoasetuksessa. Valvontaotoksen vähimmäiskoko perustuu jäsenvaltion asukasluukuun.

Saavutettavuusvaatimuksista säädetään digipalvelulain 3 luvussa ja esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä lakiin lisätyssä 3 a luvussa. Digipalvelulain 3 a lukua sovelletaan ja siinä säädettyjen vaatimusten valvonta alkaa 28.6.2025.

Muutokset digipalvelulakiin laajentavat lain soveltamisalaa ja valvontatehtäviä merkittävästi myös yksityissektorin digitaalisiin palveluihin. Saavutettavuusvaatimusten piiri laajenee koskemaan useita uusia digitaalisia palveluja, kuten sähkökirjoja, verkkokauppoja, tiettyjä kuluttajille suunnattuja rahoitus- ja pankkipalveluja ja viestintäpalveluja. Mikroyritykset on rajattu lain saavutettavuusvaatimusten soveltamisalan ulkopuolelle (digipalvelulain 10 b §), mutta valvontaviranomaisen tehtäväksi kuuluu myös niiden ohjeistaminen aiheesta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo uutena tehtävänä, että kuluttajille tarkoitettujen rahoitus- ja pankkipalvelujen digitaalisten palvelujen tarjoamista koskevat tiedot täyttävät Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen B2-tason.

Palveluntarjoajan tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle palveluidensa saavutettavuuspuutteista ja poiketessaan saavutettavuusvaatimuksista (digipalvelulain 10 e ja

10 g §). Hallituksen esityksen (HE 41/2022 vp s.157) mukaan valvontaviranomaisen tulee arvioida, että erityisesti 10 e §:n mukaiset ilmoitukset ja niihin liitetyt arvioreportit ovat asianmukaisia ja niissä on käytetty oikeita ja riittäviä perusteita.

Hallituksen esityksen (HE 41/2022 vp s. 157) mukaan valvontaviranomaisen tulisi seurata 3 a luvun nojalla tehtyjen kanteluasioiden käsittelyä ja korjaavien toimenpiteiden edistymistä. Valvontatehtävään liittyisi erityisesti tilanteet, joissa palveluntarjoaja on poikennut saavutettavuusvaatimuksista digipalvelulain 10 d §:n mukaisesti. Viranomaisen tulisi tarkistaa, että vaadittava arvio on tehty ja arvioinnissa on käytetty oikeita ja riittäviä perusteita esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisesti. Valvontaviranomainen voisi lisäksi tehdä omaaloitteista valvontaa ja siihen liittyviä tarkastuksia esimerkiksi kanteluasian käsittelyn jälkeen, jos palveluntarjoaja ei olisi ryhtynyt hallinnollisesta ohjauksesta huolimatta toimiin digitaalisen palvelun saattamiseksi saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi. Lisäksi valvontaviranomaisella on velvollisuus todentaa, että palveluntarjoaja on tehnyt vaaditut korjaavat toimenpiteet.

Esteettömyysdirektiivin mukaisten ilmoitusten vastaanottamista ja käsittelyä varten ei ole olemassa tietojärjestelmää, vaan sellainen on kehitettävä. Tässä vaiheessa on vielä tarkentumatta, onko valvontaviranomaisen koottava vastaanottamansa ilmoitukset rekisteriksi. Tämä voi edellyttää kansainvälistä yhteistyötä EU-laajuisen rekisterin luomiseksi myös digitaalisten palvelujen osalta.

Hallituksen esityksestä (HE 41/2022 vp s. 92) ilmenee, että viestintäpalvelulain ja digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksia on tarkoitus soveltaa myös kansainvälisten toimijoiden suoratoistopalveluihin pääsyn mahdollistaviin palveluihin. Näiden osalta kotimaisten valvontaviranomaisten on syytä varautua asiassa yhteistyöhön muiden Euroopan unionin jäsenmaiden valvontaviranomaisten kanssa yhdenmukaisten tulkintojen ja prosessien varmistamiseksi. Sama koskee todennäköisesti myös sähkökirjoja sekä rahoitus- ja pankkipalveluja siltä osin kuin samaa digitaalista palvelua tarjotaan useassa maassa.

2.4 Esteettömyyden valvonta

Digitaalisiin palveluihin kohdistuva saavutettavuussäätely on läheisessä suhteessa rakennettuun ympäristöön ja laitteisiin kohdistuvaan esteettömyyssäätelyyn. Usein ne muodostavat kokonaisuuden, jolla edistetään erityisryhmien mahdollisuuksia käyttää erilaisia palveluita. Esteettömyyslainsäädäntö on hajautunut eri toimialojen lainsäädäntöön.

Esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä ei perustettu uutta valvontaviranomaista, mutta valvontaa tekevien viranomaisten tehtäväkenttä laajeni osin hyvinkin merkittävästi. Uudet tehtävät liittyvät tuotteiden markkinavalvontaan ja palvelujen valvontaan sekä hätäviestiin vastaamisen valvontaan. Valvontaa toteutetaan osin voimassa olevan sääntelyn keinoin ja siten esimerkiksi markkina-valvontaa tehdään horisontaalisen markkinavalvonnan keinoin. Palveluja valvotaan digipalvelulain ja viestintäpalvelulain mukaisesti. Digipalvelulain mukaiset saavutettavuusvaatimukset ovat osin samoja kuin viestintäpalvelulain mukaiset vaatimukset.

Liikenne- ja viestintävirasto toimii eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain mukaisena markkinavalvontaviranomaisena (16 §:n 1 momentti). Liikenne- ja viestintäviraston asemaa ja tehtäviä kuvataan Liikenne- ja viestintävirastosta annetussa laissa (935/1998). Tehtävistä säädetään tarkemmin erityislainsäädännössä. Liikenne- ja viestintävirastolle kuuluu useita eri laeissa säädettyjä esteettömyysvaatimusten valvontatehtäviä. Se valvoo muun muassa viestintäpalvelulain ja liikennepalvelulain noudattamista. Viestintäpalvelulaissa säädetään

sähköisen viestinnän palvelun ja audiovisuaaliseen mediapalveluun pääsyn esteettömyydestä, liikennepalvelulaissa puolestaan henkilöliikenteen esteettömyystietojen antamisesta.

Esteettömyysdirektiivin mukaisten tuotteiden valvonta on markkinavalvontaa. Tuotteen valmistaja vastaa siitä, että tuote on esteettömyysvaatimusten mukainen, siinä on CE-merkintä ja vaadittava EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus. Vastuuta on myös valtuutetulla edustajalla, maahantuojalla ja jakelijalla.

Tuotteiden esteettömyyteen liittyvään valvontaan sovelletaan soveltuvin osin markkinavalvontalakia, joka on horisontaalinen ja tiettyjä sektoreita koskeva valvonnan yleislaki. Markkinavalvontalakia ei sovelleta itsenäisesti ilman sen soveltamisalapykälässä mainittua sektorisääntelyä, vaan lain soveltaminen saa sisältönsä sektorisääntelystä. Laki sisältää yleiset säännökset viranomaisten toimivaltuuksista ja markkinavalvontaviranomaisen valvontakeinoista ja hallintopakkokeinoista erilaisissa markkinoilla olevien tuotteiden vaatimustenvastaisuustilanteissa.

Esteettömyysdirektiivin mukaisten tuotteiden valvontaan sovelletaan myös suoraan markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1020, jäljempänä *markkinavalvonta-asetus*, mutta vain siltä osin kuin esteettömyysdirektiivissä erikseen säädetään 19 artiklan 1 ja 3 kohdassa.

Valvontatehtävät liittyvät palvelujen vaatimustenmukaisuuden ja toisaalta niistä poikkeamisen arviointeihin. Palvelujen vaatimuksenmukaisuutta arvioidaan muun muassa palveluja koskevien yhdenmukaistettujen standardien pohjalta. Varsinaisen valvonta- ja tarkastustyön ohella valvova viranomainen myös seuraa tehtyjen valitusten ja raporttien käsittelyä. Liikennepalvelulain mukainen valvonta kohdistuu erityisesti henkilöliikenteen harjoittajiin, terminaalin pitäjiin, lentoaseman pitäjiin ja asemanhaltijoihin.

Valvojan viranomaisen tehtäviin liittyy myös merkittävästi talouden toimijoiden sekä myös tuotteiden ja palvelujen käyttäjien neuvontaa ja ohjausta. Valvojan viranomaisen tulisi osallistua käynnissä olevaan standardointityöhön. Yhdenmukaistettuja standardeja päivitetään ja luodaan uusia. Tässä työssä valvojan viranomaisen ja sidosryhmien osallistaminen on tärkeässä roolissa. Myös valvovien viranomaisten keskinäinen yhteistyö on merkittävässä roolissa, jotta valvonta on yhdenmukaista.

2.5 Nykytilan arviointi

Esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiiveissä asetetut tavoitteet ja vaatimukset luovat tarpeen tuotteiden esteettömyyden ja digitaalisten palvelujen saavutettavuuden yhteisarvioinnille ja -valvonnalle. Digitaalisia palveluja ei aina voida käyttää ilman tuotetta, vaan ne usein muodostavat käytännössä kokonaisuuden, jota tulisi arvioida ja valvoa kokonaisuutena, jotta esteettömyysvaatimusten tehokas toimeenpano voidaan varmistaa.

Digipalvelulaissa säädetyt saavutettavuusvaatimukset ovat osin samoja kuin viestintäpalvelulain mukaiset esteettömyysvaatimukset. Digipalvelulain mukaisena valvontaviranomaisena toimii Etelä-Suomen aluehallintovirasto, kun taas viestintäpalvelulain ja liikennepalvelulain mukaisena valvontaviranomaisena ja eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain mukaisena markkinavalvontaviranomaisena toimii Liikenne- ja viestintävirasto. Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten yhdenmukaisen soveltamisen kannalta tilanne on ongelmallinen.

Koska kokonaisuuteen liittyvät valvontatehtävät kuuluvat nykyisin kahden eri viraston vastuulle, ei tilannetta voida pitää tyydyttävänä sen paremmin talouden toimijoiden kuin tuotteiden ja palvelujen käyttäjienkään näkökulmasta. Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten toteutumista valvovien viranomaisten tehtäviin liittyy merkittävästi eri tahojen neuvontaa ja ohjausta. Sen hajautuminen eri tahojen vastuulle voi aiheuttaa epätietoisuutta toimivaltaisesta viranomaisesta kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä valvonnan epäyhtenäisyyttä ja päällekkäisyyttä.

Esteettömyysdirektiivin toimeenpanon myötä sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston että Liikenne- ja viestintäviraston tehtävät lisääntyvät aikaisempiin esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviin tehtäviin verrattuna. Esteettömyysdirektiivissä säädetyn valvonnan on määrä alkaa 28.6.2025. Tällä hetkellä yhdelläkään olemassa olevalla viranomaisella ei ole kaikkea kyseiseen tehtävään vaadittavaa osaamista.

Liikennepalvelulain, viestintäpalvelulain ja digipalvelulain soveltamisalaan kuuluvien palvelujen ja niitä koskevien esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvonta tulee muodostamaan kokonaisuuden, jossa tarvitaan tiivistä yhteistyötä valvontaviranomaisissa. Valvontatehtävän tarkoituksenmukaiseksi ja tehokkaaksi hoitamiseksi on perusteltua keskittää valvonta yhdelle valvontaviranomaiselle. Lisäksi valvontatehtävän keskittäminen yhteen viranomaiseen on perusteltavissa lakien soveltamisalaan kuuluvien toimijoiden kannalta, jolloin niiden ei tarvitsisi erikseen selvittää, mihin valvontaviranomaiseen olla yhteydessä ohjauksen ja neuvonnan saamiseksi.

3 Tavoitteet

Tavoitteena on keskittää esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvonta ja ohjaus yhteen viranomaiseen. Keskittämisellä pyritään mahdollistamaan viranomaisten toiminnan, kansalaisten oikeusturvan sekä talouden toimijoiden näkökulmasta parhaimman neuvonnan, ohjauksen ja valvonnan toteuttaminen. Tavoitteena on edistää saavutettavuusdirektiiviin ja esteettömyysdirektiiviin perustuvan valvonnan saumatonta yhteentoimivuutta. Digipalvelulain mukaiset saavutettavuusvaatimukset ovat osin samoja kuin viestintäpalvelulain mukaiset vaatimukset. On tärkeää varmistaa näiden vaatimusten yhdenmukainen soveltaminen.

Valvonnan tulisi toteutua yhden luukun periaatteella. Tämä onnistuu tehokkaimmin, kun valvova kansallinen viranomainen on sama. Lisäksi raportointi EU:n suuntaan ja muu koordinoiva rooli olisi yhden viraston vastuulla. Valvontatehtävän keskittämisellä pyritään edistämään valvonnan yhdenmukaisuutta ja välttämään se, että toimijoihin kohdistuisi valvontaa usealta eri taholta.

Valvontatehtävän keskittämisellä pyrittäisiin myös selkiyttämään EU-tasolla tehtävää yhteistyötä ja siten osaltaan edistämään sitä, että esteettömyysdirektiivin kansallinen valvonta olisi yhdenmukaista eri EU-maissa.

Tavoitteena on myös koota valvontatyön erikoisosaaminen yhteen viranomaiseen. Valvovan viranomaisen valinnassa on pidetty lähtökohtana sitä, että kansallisesti olemassa olevaa osaamista hyödynnetään. Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikön siirto Liikenne- ja viestintävirastoon kasvattaisi nopeasti esteettömyyden ja saavutettavuuden valvonnan osaamista Liikenne- ja viestintävirastossa. Liikenne- ja viestintäviraston rooli ja tunnettuus digitaalisten palvelujen kehityksen mahdollistajana esimerkiksi verkkotunnuksiin ja taajuushallintoon liittyvissä tehtävissä sekä kyberturvallisuuden valvontaviranomaisena tukee kokonaisuudessaan digitaalisten palvelujen saavutettavuuden ja niiden käyttöön tarvittavien tuotteiden esteettömyyden valvontaa kansalaisten ja talouden toimijoiden näkökulmasta.

Valvovan viranomaisen on hyvä osallistua käynnissä olevaan standardointityöhön. Valvontaa tehtäessä tuotteiden ja palvelujen vaatimuksenmukaisuutta arvioidaan standardeja vasten. Yhdenmukaisia standardeja myös päivitetään aika ajoin. Tässä työssä valvovan viranomaisen ja sidosryhmien osallistaminen on tärkeässä roolissa. Liikenne- ja viestintävirasto toimii Suomen kansallisena edustajana ETSI-standardointielimessä, jolloin esteettömyys- ja saavutettavuusvalvonnan osaamisen keskittäminen Liikenne- ja viestintävirastoon tukisi myös standardointityötä ja niiden vaatimusten käytännön arviointia, joita vasten esteettömyyden ja saavutettavuuden vaatimuksenmukaisuutta tuotteissa ja palveluissa arvioidaan.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan saavutettavuusvalvontatehtävien siirtämistä Etelä-Suomen aluehallintovirastosta Liikenne- ja viestintävirastolle. Saavutettavuusvalvonnan yksikön henkilöstö siirtyisi tehtävien mukana Liikenne- ja viestintävirastoon.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksellä ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia julkisen talouden näkökulmasta. Etelä-Suomen aluehallintoviraston henkilötövuosien määrä vähenisi kahdeksalla henkilötövuodella ja toimintamenomäärärahaa siirrettäisiin valtiovarainministeriön pääluokasta aluehallintovirastojen toimintamenomomentilta 28.40.01 (siirtomääräraha 2 v.) liikenne- ja viestintäministeriön pääluokan Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenomomentille (siirtomääräraha 2 v.) 31.01.02 yhteensä 1 160 000 euroa vuoden 2025 talousarviossa sekä talousarviovuotta seuraavan vuoden julkisen talouden suunnitelmassa pysyvänä vuosittaisena 1 160 000 euron määrärahasiirtona. Kyse olisi pysyvästä määrärahasiirrosta. Siirrettävän määrärahan mitoitus perustuu kyseisiä tehtäviä varten aluehallintovirastojen toimintamenomomentille aiemmin budjetoituihin määrärahoihin. Aluehallintovirastojen toimintamenomomentille on budjetoitu tehtäviä varten vuosien 2020-2023 julkisen talouden suunnitelmassa 250 000 euroa, vuosien 2022-2025 julkisen talouden suunnitelmassa 210 000 euroa ja vuosien 2024-2027 julkisen talouden suunnitelmassa 700 000 euroa (vuodesta 2025 alkaen) eli yhteensä 1 160 000 euroa vuosittaisena määrärahana vuodesta 2025 alkaen.

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.2.1 Vaikutukset valvontaan ja neuvontaan

Valvontatehtävien keskittämisen yhteen viranomaiseen voidaan katsoa varmistavan yhtenevän neuvonta- ja valvontakäytännön kehittämisen. Lisäksi keskittämisen voidaan katsoa tukevan viranomaisen osaamisen kasvattamista. Valvottava palvelu sekä laite usein muodostavat yhden kokonaisuuden, jonka toiminnallisuuksia voi olla hankala erottaa toisistaan varsinkin, jos näiden valvonta tapahtuu eri paikoissa. Sekä valvottavien yritysten että kuluttajien oikeusturvan toteutumiseksi olisi tärkeää, että viranomaisten ohjeet ja ratkaisut ovat asiantuntevia ja noudattavat yhtenäistä linjaa. Erityisesti yrityksille on lisäksi tärkeää, että lainsäädäntökehikko ja valvonta mahdollistavat ennakoitavan toimintaympäristön.

Liikenne- ja viestintäviraston ja aluehallintoviraston toimivallan piiriin kuuluvat esteettömyysdirektiivin mukaiset valvontatehtävät koskevat osittain samoja palveluita ja

tehtävät ovat keskenään lomittaisia. Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palvelujen ja sähköisten viestintäpalvelujen valvonta kuuluu nykyisin aluehallintovirastolle siltä osin, kun kyse on digipalvelulain tarkoittamista digitaalisista palveluista eli verkkosivuista ja mobiilisovelluksista. Muiden toteutusten, kuten älytelevisioiden ja digiboksien sovellusten, valvonta taas kuuluu Liikenne- ja viestintävirastolle. Näin ollen saman, mutta usealla eri alustalla tarjottavan palvelun vaatimuksenmukaisuutta arvioitaisiin molemmissa viranomaisissa. Esimerkiksi Yle Areenan selainversiossa havaittavista puutteista voitaisiin antaa aluehallintovirastossa toisenlainen ratkaisu kuin television kautta käytettävässä Yle Areena -sovelluksessa havaituista vastaavista puutteista Liikenne- ja viestintävirastossa. Koska esteettömyysdirektiivin mukaiset valvontatehtävät koskevat osittain samoja palveluita ja tehtävät ovat keskenään lomittaisia, lisäksi se yritysten hallinnollista taakkaa, ellei valvontatehtävien keskittämistä tehtäisi. Esteettömyysdirektiivin mukaiset tuotteet ja palvelut voivat muodostaa sellaisia kokonaisuuksia, joiden kohdalla yritysten olisi helpompaa hakea ohjausta ja neuvontaa tai olla valvonnan kohteena, kun valvontaa tekee yksi viranomainen. Lisäksi yrityksille tulee eri laeista samankaltaisia velvollisuuksia, kuten esimerkiksi ilmoitusvelvollisuus valvontaviranomaiselle tuotteiden ja palvelujen esteettömyys- ja saavutettavuuspuutteista sekä poikkeusperusteisiin vetoamisesta. Yritysten hallinnollinen taakka ilmoitusvelvollisuuksien noudattamisessa kevenisi, kun olisi yksi viranomainen, johon yritys voisi velvoitteidensa osalta olla yhteydessä. Keskittämällä valvonta yhdelle viranomaiselle edistettäisiin myös tulkintojen yhdenmukaisuutta eri jakelukanavissa tarjottujen palveluiden kesken.

Käytäntöjen yhteneväisyyden varmistaminen valvonnan toteuttamisessa ja ratkaisukäytännössä kahdessa viranomaisessa edellyttäisi tiivistä yhteistyötä viranomaisten välillä ja aiheuttaisi viranomaisille ylimääräistä hallinnollista työtä. Keskittämällä valvontatehtävät yhteen viranomaiseen tehostettaisiin ja suoraviihaistettaisiin valvontaa ja edistettäisiin sekä kuluttajien että talouden toimijoiden yhdenvertaista kohtelua viranomaisessa. Tämä on erityisen merkityksellistä saavutettavuus- ja esteettömyysasioissa viranomaisessa asioivien henkilöiden, kuten vammaisten ja iäkkäiden, henkilöiden oikeusturvan kannalta.

Yhdestä viranomaisesta kokoavasti annettava tieto ja ohjeistus talouden toimijoiden velvollisuuksista ja kuluttajien oikeuksista tavoittaisi kohderyhmät kahden viranomaisen erillistä viestintää tehokkaammin. Valvonnan keskittämisellä tietoa olisi saatavilla selkeämmin, eikä esimerkiksi valituksen tekeminen vaatisi kuluttajalta nykytilannetta vastaavaa selvitystyötä siitä, minkä viranomaisen toimivaltaan hänen asiansa kuuluu. Kun asia saapuu suoraan oikealle viranomaiselle, vähenee myös asian siirtämisestä toiselle, toimivaltaiselle viranomaiselle aiheutuvan selvitystyön määrä. Viestinnässä voitaisiin keskittämisen myötä hyödyntää molempien viranomaisten kokemusta ja osaamista.

Saavutettavuusvalvonnan yksikkö tekee digipalvelulain mukaista valvontaa itsenäisenä valvontaviranomaisena myös suhteessa Etelä-Suomen aluehallintovirastoon. Aluehallintoviraston digitaaliset palvelut kuuluvat digipalvelulain piiriin, sillä se on lain tarkoittama viranomainen. Saavutettavuusvalvonnan yksikkö valvoo myös Etelä-Suomen aluehallintoviraston digitaalisia palveluja. Liikenne- ja viestintävirasto on myös digipalvelulain tarkoittama viranomainen, jonka digitaaliset palvelut kuuluvat saavutettavuusvaatimusten piiriin. Vaikka saavutettavuuden valvonta sijoittuisi Liikenne- ja viestintävirastoon, olisivat viraston digitaaliset palvelut edelleen saavutettavuuden valvonnan piirissä. Näin ollen nykytila ei muuttuisi sen osalta, että valvovan viranomaisen tulisi myös itse noudattaa digipalvelulaissa säädettyjä saavutettavuusvaatimuksia.

Saavutettavuuden valvonnan lisäksi digitaalisten palvelujen käyttäjän on mahdollista saada oikeussuojaa myös olemassa olevan lainsäädännön perusteella valtioneuvoston

oikeuskanslerilta, eduskunnan oikeusasiamieheltä ja yksittäisissä syrjintätapauksissa yhdenvertaisuusvaltuutetulta sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalta kunkin viranomaisen erikseen säädetyn toimivallan puitteissa. Saavutettavuusvalvonnan tehtävien siirrolla Liikenne- ja viestintävirastoon ei olisi vaikutusta muiden laillisuusvalvontaviranomaisten toimivaltaan.

4.2.2.2 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Kansainvälisellä tasolla esteettömyyden lähtökohtana on vammaisyleissopimus, joka takaa kaikille ihmisille yhdenvertaiset oikeudet tuotteisiin ja palveluihin niin, että ne vastaavat myös vammaisten henkilöiden tarpeita.

Kansallisella tasolla lähtökohtana on perustuslain turvaamat perusoikeudet yhdenvertaisuudesta (6 §), liikkumisvapaudesta (9 §), sananvapaudesta (12 §) ja kielellisistä oikeuksista (17 §). Palvelujen tarjoamisen yhdenvertaisuus on erityisesti turvattu yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014), joka koskee myös yksityisiä toimijoita. Vammaisten henkilöiden oikeudet tulisi huomioida osana kaikkea eri hallinnon aloilla ja tasoilla tehtävää valmistelua ja päätöksentekoa. Myös kaikille sopiva suunnittelu, esteettömyys ja saavutettavuus tulee huomioida läpileikkaavina tavoitteina ja periaatteina kaikkien viranomaisten toiminnassa.

Vammaisyleissopimuksen 9 artiklassa säädetään esteettömyydestä ja saavutettavuudesta, jotka ovat yleissopimuksen mukaisesti edellytyksiä vammaisten henkilöiden itsenäiselle elämälle ja täysimääräiselle osallistumiselle kaikilla elämänoilla. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat yleissopimuksen läpileikkaavia teemoja, joiden edistämiseksi sopimuspuolilla on aktiivinen toimintavelvoite. Artikla velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään. Tämä edellyttää toimia, kuten esteiden tunnistamista ja poistamista muun muassa tiedottamisessa ja viestinnässä, sähköiset palvelut ja pelastuspalvelut mukaan lukien. Artikla edellyttää sopimuspuolia varmistamaan, että yleisölle avoimia tiloja ja palveluja tarjoavat yksityiset tahot ottavat huomioon esteettömyyden ja saavutettavuuden osatekijät.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea on antanut 9 artiklaa koskevan yleiskommentin (nro 2) (CRPD/C/GC/2). Yleiskommentissa korostetaan, että esteettömyys ja saavutettavuus ovat yksi vammaisyleissopimuksen perustana olevista keskeisistä periaatteista ja tärkeä edellytys sille, että vammaiset henkilöt voivat nauttia yhdenvertaisesti muiden kanssa kansalaisoikeuksista sekä poliittisista, taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä oikeuksista. Esteettömyyttä ja saavutettavuutta ei pidä tarkastella vain tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta, vaan myös keinona investoida yhteiskuntaan ja olennaisena osana kestävästä kehityksen toimintaohjelmaa. Yleiskommentissa tuodaan esille, että mikäli tavarat, tuotteet ja palvelut ovat kaikille avoimia tai tarjolla, niiden on oltava kaikkien saavutettavissa riippumatta siitä, onko niiden omistaja tai tarjoaja viranomainen vai yksityinen yritys. Vammaisilla henkilöillä tulisi olla yhdenvertainen pääsy kaikkiin yleisölle avoimiin tai yleisölle tarjolla oleviin tavaroihin, tuotteisiin ja palveluihin. Esteettömyys ja saavutettavuus tulisi mahdollistaa kaikille eri tavoin vammaisille henkilöille.

Esitys edistäisi välillisesti erityisesti 9 artiklan 2 kohdan a-alakohdan mukaista tavoitetta, jonka mukaan kehitetään ja saatetaan voimaan yleisölle avoimien tai tarjottavien tilojen ja palvelujen saavutettavuutta koskevia vähimmäisstandardeja ja -ohjeita ja valvotaan niiden täytäntöönpanoa. Esityksen myötä pyritään yhdenmukaistamaan ja edistämään saavutettavuuden ja esteettömyyden valvontaa ja sitä myötä edistämään myös vammaisten henkilöiden oikeuksia.

Ehdotuksella olisi vaikutuksia kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumiseen digitaalisten sekä fyysisten palvelujen käyttömahdollisuuksissa. Ehdotuksen vaikutukset kohdistuvat suoraan aistivammaisien, esimerkiksi näkövammaisten, mahdollisuuksiin hyödyntää oikeuksiaan ja saada asiansa hoidettua itsenäisesti. Ehdotuksen arvioidaan lisäävän vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti digitaalisten palvelujen käytössä ja toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan.

Vaikutukset olisivat positiivisia. Ehdotuksen keskeisenä tavoitteena on pyrkiä varmistamaan, että saavutettavuutta ja esteettömyyttä koskevat linjaukset ovat valvontaviranomaisen taholta yhdenmukaisia, ja näin lisätä sekä ymmärrystä että yhdenmukaisuutta saavutettavuuden ja esteettömyyden valvontaan. Ehdotuksella arvioidaan olevan vaikutuksia kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumiseen digitaalisten ja fyysisten palvelujen käyttömahdollisuuksissa. Edunsaajina ovat kaikki palvelujen käyttäjät.

Valvottava palvelu sekä laite voivat usein muodostaa yhden kokonaisuuden, jonka toiminnallisuuksia voi olla hankala erottaa toisistaan varsinkin, jos näiden valvonta tapahtuu eri paikoissa. Sekä valvottavien yritysten, viranomaisten että kuluttajien oikeusturvan toteutumiseksi on tärkeää, että viranomaisten ohjeet ja ratkaisut ovat asiantuntevia ja noudattavat yhtenäistä linjaa.

Valvontatehtävien yhdistäminen vähentäisi saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvää eroa sen suhteen, missä tilanteessa kukin viranomainen valvoo toimintaa, mikäli palvelussa yhdistyy sekä saavutettavuus että esteettömyys. Palveluja käyttävän loppukäyttäjän olisi helpompi hahmottaa asiat yhden valvontaviranomaisen kautta.

4.2.3 Vaikutukset viranomaisiin

4.2.3.1 Henkilöstövaikutukset

Esityksen mukaan Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikön henkilöstö siirtyisi tehtävien mukana Liikenne- ja viestintävirastoon. Liikenne- ja viestintäviraston henkilöstön osalta ei ehdoteta muutoksia.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikössä työskentelevän henkilöstön asemaan sovellettaisiin yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annettua lakia sekä valtion virkamieslain (750/1995) säännöksiä henkilöstön asemasta valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestelyssä (5 a—5 c §). Muutostilanteissa noudatettavaksi tulee myös valtiovarainministeriön 18.12.2020 päivätty päätös ja ohje muutosturvasta valtionhallinnossa (VN/25890/2020).

Lähtökohtana on, että virkamies siirtyy valtion virkamieslain 5 a §:ää noudattaen sinne, minne tehtävät ja virka uudelleenjärjestelyssä siirtyvät. Määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty virkamies siirtyy viraston palvelukseen määräaikaisen virkasuhteensa keston ajaksi. Suostumusta siirtoon on tiedusteltava ainoastaan silloin, kun siirto tapahtuu virkamiehen työssäkäyntialueen ulkopuolelle. Työssäkäyntialue käsittää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 9 §:n mukaisesti 80 kilometrin alueen henkilön tosiasiallisesta asuinpaikasta.

Siirtyvien henkilöiden määrä olisi kahdeksan. Siirtyvä henkilöstö työskentelee paikkakunnilla, joilla vastaanottavalla virastolla eli Liikenne- ja viestintävirastolla on toimipaikat.

Henkilöstöön liittyvien muutosten toteuttamisen lähtökohtana on noudattaa hyvää ja laadukasta henkilöstöpolitiikkaa ja henkilöstön edustajat ovat mukana muutostilanteen valmistelussa ja toteuttamisessa. Hyvän henkilöstöpolitiikan merkitys korostuu, koska saavutettavuusvaatimusten asiantuntijoita on Suomessa hyvin vähän ja muutoksen kohteena olevan henkilöstön pysyvyyden varmistaminen on siksi erityisen tärkeää. Onnistunut muutoksen johtaminen edellyttää myös henkilöstön osallistamista muutoksen toteutukseen sekä henkilöstön tiedonsaannista ja vaikutusmahdollisuuksista huolehtimista muutosta valmisteltaessa ja toteutettaessa.

Henkilöstön palvelussuhteen ehtoihin sovelletaan virkamieslain 5 a §:n nojalla tehtävissä siirroissa, mitä niistä virkaehtosopimuksissa sovitaan tai laissa säädetään. Valtion virkamiehiin sovellettavat yleiset palvelussuhteen ehdot sisältyvät pääosin keskustason virkaehtosopimukseen. Virkamiehen siirtyminen valtion sisäisissä organisaatiomuutoksissa ei näin ollen aiheuta muutoksia virkamiehen yleisiin palvelussuhteen perusteisiin. Palvelussuhde-etuuksien määräytymisen kannalta palvelussuhde jatkuu valtiolla yhdenjaksoisena. Henkilöstön siirtyessä organisaatiomuutoksessa suoraan lain nojalla palkkauksesta säädetään valtion virkaehtosopimuksen liitteessä Eräät määräykset palkkatason turvaamiseksi (allekirjoittamispyötkirjan 12 §).

Vuosien 2024-2027 julkisen talouden suunnitelmassa aluehallintovirastojen toimintamenomomentille budjetoituihin määrärahoihin sisältyy kolmen henkilötyövuoden lisäresurssi vuodesta 2025 alkaen. Tulevista rekrytoinneista ei ole tunnistettu tarvetta karsia.

4.2.3.2 Tiedonhallintaan liittyvät vaikutukset

Valvontatyökalu Salvian siirto

Saavutettavuusvalvonnan keskeinen tietojärjestelmä on Etelä-Suomen aluehallintoviraston käytössä olevan valvontatyökalu Salvia, jota saavutettavuuden valvonnan virkamiehet käyttävät valvontatyössään. Salviaa käytetään saavutettavuusvalvonnan verkkosivustojen yksinkertaistetussa eli automatisoidussa valvonnassa. Pääsääntöisesti nykyisillä automatisoiduilla saavutettavuuden testauksen työkaluilla pystytään palveluista tunnistamaan kuitenkin vain alle puolet kaikista mahdollisista saavutettavuuspuutteista. Yksinkertaistetussa valvonnassa tehtyjen tarkastusten tuloksia ei siis ole mahdollista käyttää osoituksena siitä, että palvelu täyttäisi kaikki saavutettavuusvaatimukset. Automatisoidulla välineellä on silti mahdollista havaita useita saavutettavuuspuutteita ja saattaa ne palveluntarjoajan tietoon. Vaikka automatisoitu tarkastus onkin kattavaan eli asiantuntijavetoiseen valvontaan verrattuna pintapuolisempi, Salvian käyttöprosessien tehokkuus mahdollistaa satojen palveluiden vuosittaisen tarkastamisen. Mikäli saavutettavuuden valvontatehtävät siirrettäisiin Liikenne- ja viestintävirastolle, olisi Salvian siirtämisellä vaikutuksia viraston tietojärjestelmiin. Salvia tulisi osaksi Liikenne- ja viestintäviraston valvontatehtävää ja siten uudeksi tietojärjestelmäksi nykyisten rinnalle.

Salvia-järjestelmään kehitetään myös saavutettavuusvalvonnan valvontarekisteriä, joka on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2024 aikana. Valvontarekisteri kokoaa ja yhdistää julkisia tietoja oikeushenkilöistä, jotka esimerkiksi oikeudellisen muotonsa, omistussuhteiden, valtionapujen tai yksinoikeuksien perusteella saattavat kuulua digipalvelulain 3 luvun soveltamisalaan piiriin. Saavutettavuusvalvonnan valvontarekisterin nykyinen esiversio sisältää noin 20 000 oikeushenkilöä. Valvontarekisteriä on suunniteltu hyödynnettävän ensisijaisesti saavutettavuusvalvonnan valvontaohjelman mukaisten valvontaotosten muodostamiseen, mutta sitä on arvioitu voitavan hyödyntää myös saavutettavuuskanteluiden käsittelyssä ja muodostamaan kokonaiskuvaa lainsäädännön soveltamisalan laajuudesta. Valvontarekisteriin

valmistellaan teknistä integraatiota elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA) asiakastietovarantoon. Aluehallintovirastolla on ennalta sopimus KEHA:n asiakastietovarantojärjestelmän käytöstä. Valvontatehtävien siirtyessä, tulisi myös Liikenne- ja viestintäviraston tehdä asiasta riittävät käyttöoikeussopimukset.

Liikenne- ja viestintävirastossa on käynnistetty erillinen kehityshanke Salvian siirtämiseksi Liikenne- ja viestintäviraston järjestelmäympäristöön. Järjestelmän ylläpidon ja kehittämisen kustannukseksi on vuodesta 2025 alkaen arvioitu 80 000 euroa vuodessa. Kehityshankkeen puitteissa selvitetään siirron käytännön toteuttaminen ja siirron mahdollisesti edellyttämät Salviaan kohdistuvat järjestelmämuutokset.

Salvialle ei ole tehty tietoturva-auditointia eli auditointi tulee toteuttaa tulevaisuudessa. Tämä voi edellyttää ulkopuolisen arviointilaitoksen toteuttamaa tietoturva-auditointia, joka olisi huomioitava siirron kustannuksissa. Aluehallintovirastossa on kuitenkin arvioitu, että Salviaan ei liity tietoturvaongelmia ja se on pyritty toteuttamaan tietoturvallisella tavalla. Salvian valvontatyökalu ja valvontarekisteri eivät sisällä salassa pidettäviä tietoja. Salviaa ei tällä hetkellä ole integroitu aluehallintoviraston asianhallintajärjestelmään eikä se muodosta henkilörekisteriä käyttäjätunnusten taulu pois lukien. Käyttäjätunnusten tauluun on merkitty kaikki käyttäjätunnukset, joilla on oikeus käyttää Salviaa sekä tarkastuksen suorittajan nimi.

Saavutettavuusvalvonnan vuosittaisen valvontajakson 1.1.–22.12. puitteissa Salvialla tehtävä yksinkertaistettu valvonta olisi mahdollista suunnitella niin, että siirrosta aiheutuva esimerkiksi kuukauden katkos toiminnassa ei aiheuta ongelmia, kun siirto on hyvissä ajoin tiedossa ja ajoitetaan valvontakauteen sopivasti.

Asianhallintajärjestelmä sekä päättyneet ja vireillä olevat asiat

Aluehallintovirastossa on käytössä asianhallintajärjestelmä USPA, johon kirjataan kaikki saavutettavuusvalvonnan yksikön käsittelemät asiat. Näitä ovat kantelu- ja valvonta-asiat sekä lausuntopyyntö ja niihin annetut lausunnot. Lisäksi saavutettavuusvalvonnan yksikköön saapuu tietopyyntöjä sen käsittelemistä kantelu- ja valvonta-asioista sekä toimivaltaan kuulumattomia ilmoituksia, jotka käsitellään ja niissä annettu vastaus kirjataan USPA:aan.

Saavutettavuusvalvonnan siirto ei aiheuttaisi Liikenne- ja viestintävirastossa tarvetta uusille tietojärjestelmille. Asiakasyhteydenotot, jotka aluehallintovirastossa vastaanotetaan sähköpostitse osoitteeseen saavutettavuus@avi.fi, voitaisiin jatkossa Liikenne- ja viestintävirastossa käsitellä tikettijärjestelmässä, jossa käsitellään myös muut virastolle saapuvat asiakasyhteydenotot. Sähköpostitilin olemassa olevaa sisältöä ei lähtökohtaisesti tarvitsisi siirtää Liikenne- ja viestintävirastoon sellaisenaan. Siltä osin kuin sähköpostitili sisältäisi sellaisia tietoja, joita tarvitaan valvonnan jatkuvuuden takaamiseksi myös Liikenne- ja viestintävirastossa, tulisi tiedot muuttaa siirrettävissä olevaan ja helposti käsiteltävään muotoon.

Tehtävien siirron yhteydessä olisi tarkasteltava myös aluehallintoviraston diaarilla olevien kantelu-, valvonta- ynnä muiden asioiden siirtoa Liikenne- ja viestintävirastoon. Vireillä olevat kantelu- ja valvonta-asiat sekä lausuntoasiat tulisi päättää aluehallintovirastossa diaarissa merkinnällä, että asian käsittely on siirretty Liikenne- ja viestintävirastoon ja niihin liittyvät asiakirjat siirrettäisiin Liikenne- ja viestintävirastolle. Digipalvelulakiin lisättäisiin erillinen siirtymäsäännös, jonka nojalla siirtoajankohdan hetkellä Etelä-Suomen aluehallintovirastossa vireillä olevat asiat siirrettäisiin Liikenne- ja viestintävirastolle loppuun käsiteltäväksi.

Muiden kuin keskeneräisten aineistojen siirtämistä tulisi arvioida erikseen. Arvioinnissa keskeistä olisi huomioida, mikä asiakirja-aineisto olisi tarpeen siirtyä valvontatehtävän tehokkaan ja tuloksellisen hoitamisen kannalta. Jo päättyneiden asioiden osalta keskeistä olisi siirtää kantelu- ja valvontapäätökset niihin liittyvine kirjattuine asiakirja-aineistoihin valvonnan ja hallinnollisen ohjauksen jatkuvuuden turvaamiseksi sekä hallinnon asiakkaiden tasapuolisen kohtelun sekä valvontaviranomaisen toimien oikeasuhtaisuuden varmistamiseksi. Kaikkea kantelu- ja valvontaluokkiin kirjattua aineistoa ei olisi tarpeen siirtää, vaan ainoastaan valvonnan jatkuvuuden turvaamisen ja toiminnan oikeasuhtaisuuden sekä tasapuolisen kohtelun varmistamisen kannalta tarpeellinen asiakirja-aineisto. Tällaisia asiakirja-aineistoja olisivat esimerkiksi valvontajakson tarkastuksiin liittyvät asiakirjat sekä valvonnan määräykset. Lisäksi kantelujen osalta saavutettavuuskantelut ja kirjatut kantelupäätökset olisivat olennaisia kantelujen ja valvonnan kannalta. Olennaisten päätösten siirtämisen avulla uudelle valvontaviranomaiselle varmistettaisiin hallinnollisen ja muun valvonnan ohjauksen linjakkuus myös jatkossa. Olisi tärkeää, että valvontatehtävän siirtäminen viranomaiselta toiselle ei muuttaisi valvovan viranomaisen linjauksia suhteessa aikaisempiin päätöksiin. Kantelujen osalta tulisi arvioida erikseen, mitä tietoja olisi tarkoituksenmukaista siirtää, sillä osa kyseiseen tehtäväluokkaan kirjatusta asioista ei ole olennaisia tietoja valvontatehtävän jatkuvuuden kannalta. Mikäli jo päättyneisiin asioihin olisi tarve palata valvontatehtävien siirtämisen jälkeen, olisi asiakirjoja mahdollista pyytää esimerkiksi aluehallintovirastolle osoitettavilla tietopyynnöillä. Päättyneiden asioiden osalta käsittelyoikeus tietoaaineistoihin muodostuisi Liikenne- ja viestintävirastolle digipalvelulaissa säädetyn valvontatehtävän myötä.

Siirron toteuttamisesta tulisi sopia yhteistyössä virastojen kesken. Arkistolain (831/1994) mukainen asioiden arkistointivastuu siirtyisi Liikenne- ja viestintävirastolle siirron tapahduttua. Jo päättyneiden asioiden osalta arkistointivastuu säilyisi aluehallintovirastolla. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (*EU:n yleinen tietosuojasetus*) mukaiset rekisterinpitäjää koskevat velvollisuudet ja rekisteröityjen oikeuksien toteuttaminen siirtyisivät Liikenne- ja viestintävirastolle. Jo päättyneiden asioiden osalta rekisterinpitäjää koskevat velvoitteet ja rekisteröityjen oikeuksien toteuttaminen säilyisivät aluehallintovirastolla.

Tiedonhallinnan suunnittelua ja ohjausta tukee Liikenne- ja viestintävirastossa tiedonhallintalain mukainen tiedonhallintamalli ja arkistolain vaatimusten mukainen tiedonohjaussuunnitelma. Aluehallintovirastosta siirtyvän tehtävän osalta laadittaisiin tiedonhallintamalliin ja tiedonohjaussuunnitelmaan tarvittavat kuvaukset tehtävästä ja siinä syntyvistä tiedoista sekä niiden käsittelystä.

Siirtyvät aineistot olisi mahdollista sijoittaa Liikenne- ja viestintäviraston sähköiseen säilytysjärjestelmään tai operatiivisiin järjestelmiin ja arkistoida käyttäen viraston sähköistä säilytysjärjestelmää, jossa on valmiudet huomioida aineiston turvallisuusluokittelun ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisen salassapidon asettamat vaatimukset.

4.2.3.3 Vaikutukset valvontaviranomaisen tehtäviin

Valvontaviranomaisella olisi paremmat edellytykset palveluntarjoajan kokonaisvaltaisempaan ohjaamiseen ja neuvontaan valvontatehtävien keskittämisen myötä. Digitaalisten palvelukokonaisuuksien kehittyessä ja palvelutyyppeiden rajojen muuttuessa tulevina vuosina myös valvontaviranomaisella olisi paremmat edellytykset tunnistaa kehityskulkuja. Valvontatehtävien keskittämisen yhteen viranomaiseen voidaan katsoa varmistavan yhtenevän

neuvonta- ja valvontakäytännön kehittämisen. Lisäksi keskittämisen voidaan katsoa tukevan viranomaisen osaamisen kasvattamista.

Asiantuntijuuden keskittäminen yhteen viranomaiseen mahdollistaisi esteettömyyden ja saavutettavuuden valvonnan yhdenmukaisemmat tulkinnat. Viestintäpalvelun ja audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoaminen voi muodostua erilaisista palveluketjuista, joissa palvelun tuottamiseen ja välittämiseen osallistuu useita eri tahoja. Audiovisuaalista sisältöpalveluista sekä viestintäpalveluista säädetään viestintäpalvelulaissa. Av-sisältöön pääsyn tarjoavista palveluista ja viestintäpalveluista säädetään digipalvelulaissa siltä osin kuin niissä on kyse verkkosivustoilla ja mobiilisovelluksina tarjottavista digitaalisista palveluista.

Lisäksi henkilöliikenteen digitaaliset palvelut kuuluvat digipalvelulain soveltamisalaan. Henkilöliikenteen palveluja koskevista lisävaatimuksista säädetään liikennepalvelulain 150 a §:ssä. Kyseisessä säännöksessä säädetty esteettömyyttä koskevat tiedot tulee tarjota sähköisesti verkkosivuilla ja mobiilisovelluksissa noudattaen digipalvelulain säännöksiä. Käytännössä sama toimija on velvollinen huolehtimaan siitä, että henkilöliikennepalvelujen esteettömyyttä koskevat tiedot annetaan liikennepalvelulain mukaisesti, ja toisaalta siitä, että tietojen tarjoamisessa noudatetaan digipalvelulain vaatimuksia. Valvontatehtävien keskittämisen myötä valvovalla viranomaisella olisi paremmat mahdollisuudet tarkastella saavutettavuutta ja esteettömyyttä kokonaisuutena.

Valvontaviranomaisen ilmoitus- ja raportointivelvollisuudet Euroopan unionin ja komission suuntaan eroavat toisistaan sovellettavan lain perusteella. Eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain ja markkinavalvontalain mukainen ilmoitusvelvollisuus on tapauskohtainen ja koskee sellaisissa tuotteissa havaittuja puutteita, joissa vaatimustenvastaisuus ei rajoitu vain Suomen alueelle. Saavutettavuusdirektiiviin pohjautuva raportointivelvollisuus edellyttää valvovalta viranomaiselta valvonnan tuloksia koskevan raportin laatimista joka kolmas vuosi. Raportoinnin keskittäminen yhdelle viranomaiselle esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiivien soveltamisalan osalta tehostaisi kuitenkin viranomaisen toimintaa ja lisäisi sen osaamista. Valvonnan keskittäminen tehostaisi myös esteettömyysdirektiivin 28 artiklan mukaisessa työryhmässä toimimista ja vaikuttamista. Lisäksi tuotteiden ja palvelujen vaatimuksenmukaisuutta arvioidaan suhteessa yhdenmukaisiin standardeihin, minkä vuoksi valvovan viranomaisen on tärkeää osallistua standardointityöhön. Liikenne- ja viestintävirasto toimii Suomen kansallisena edustajana ETSI-standardointielimessä ja virastosta löytyy standardointiasiantuntemusta, joka tukisi myös digipalvelulain mukaista valvontaa. Valvonnan keskittäminen yhteen viranomaiseen helpottaisi myös viranomaisyhteistyötä ja yhteydenpitoa muihin valvoviin viranomaisiin Euroopan unionin tasolla. Valvontaviranomaisen riittävä resursointi olisi edellytys jatkossakin, jotta yhteistyö muiden jäsenvaltioiden viranomaisten kanssa olisi mahdollista. Valvontaviranomaisten kansainvälisen yhteistyön myötä on mahdollista varmistaa saavutettavuus- ja esteettömyysdirektiiveihin liittyvien tulkintojen yhdenmukaisuus muiden jäsenvaltioiden kesken.

Digipalvelulain mukaisen digitaalisten palvelujen valvonnan tarkastukset tehdään suurelta osin manuaalisena asiantuntijatyönä. Valvonnan tarkastuksiin ei ole ollut valmiita toimintamalleja tai käytänteitä, joten ne on kehitetty virkatyönä valvontatyön ohessa. Asiantuntijuuden siirtyminen ja pysyminen olisivat keskeisiä varmistettavia asioita valvontatehtävän siirron yhteydessä. Esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiivien mukaisen valvonnan tarkastuksien suorittamisen on arvioitu vaativan hyvin paljon samankaltaista asiantuntijaosaamista. Täten valvontatehtävien keskittämisellä yhteen viranomaiseen ehkäistäisiin virastojen keskinäinen kilpailu asiantuntijoista. Valvontatehtävän keskittämisellä arvioitaisiin olevan positiivisia vaikutuksia myös valvovan viranomaisen työnantajakuvaan ja työn houkuttelevuuteen.

Digipalvelulain mukaan valvontaviranomaisen tehtävänä on valvoa ja tarkastaa saavutettavuusvaatimusten noudattamista siten kuin saavutettavuusdirektiivin 8 artiklan 2 kohdan nojalla annetussa Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksessä säädetään. Täytäntöönpanosäädöksen mukaan verkkosivustoja ja mobiilisovelluksia koskeva vuotuinen valvontajakso alkaa 1. päivänä tammikuuta ja päättyy 22. päivänä joulukuuta. Vuodesta 2023 alkaen valvotaan vuosittain yhteensä 274 digitaalista palvelua. Jotta valvontatehtävä ei vaarannu, tulisi tehtävien siirto ajoittaa alkuvuoteen. Ajoittamalla siirto alkuvuoteen minimoidaan lisäksi vireillä olevien asioiden siirto aluehallintovirastosta Liikenne- ja viestintävirastoon, sillä suurin osa vireillä olevista valvonta-asioista pystyttäisiin todennäköisesti käsittelemään kokonaisuudessaan yhden valvontajakson puitteissa.

Siirtoajankohtaa mietittäessä tulisi myös huomioida jäsenvaltioiden komissiolle toimitettava raportti. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle valvonnan tuloksia koskeva raportti viimeistään 23. päivänä joulukuuta 2021 ja sen jälkeen joka kolmas vuosi. Näin ollen Suomen seuraava raportti, joka kattaa vuosien 2022, 2023 ja 2024 valvonnan tulokset, toimitetaan komissiolle viimeistään 23. päivänä joulukuuta 2024. Raportointisykli huomioon ottaen olisi selkeää, että tehtävien siirto ajoittuisi alkuvuoteen 2025.

4.2.4 Vaikutukset Ahvenanmaahan

Saavutettavuusdirektiivi on pantu täytäntöön Ahvenanmaalla eräiden saavutettavista verkkosivustoista ja mobiilisovelluksista hallinnossa annetulla maakuntalalla (*Ålands författningssamling 2019:7, jäljempänä saavutettavuuslaki*). Saavutettavuuslaki tuli voimaan 23.9.2019. Lain 1 §:ssä säädetään, että lakia sovelletaan maakunta- ja kunnallishallinnon viranomaisten tarjoamiin verkkosivustoihin ja mobiilisovelluksiin. Lain 9 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnan hallitus toimii valvontaviranomaisena.

Tasavallan presidentin eräiden saavutettavista verkkosivustoista ja mobiilisovelluksista hallinnossa annetun maakuntalain mukaisten tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla antamassa asetuksessa on säädetty tiettyjen saavutettavuuslaissa säädettyjen hallintotehtävien siirtämisestä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Siirretyt hallintotehtävät ovat luonteeltaan valvonnallisia. Asetus on tullut voimaan 15.3.2023.

Aluehallintovirastolle on siirretty saavutettavuuslain 10 §:n 2 kohdassa tarkoitettut tehtävät siltä osin kuin ne koskevat kattavaa ja yksinkertaistettua valvontaa ja teknistä valvontaa otoksin. Lisäksi aluehallintovirastolle on siirretty saavutettavuuslain 10 §:n 3 kohdassa tarkoitettu raportointia koskeva toimivalta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että aluehallintovirasto vastaa Ahvenanmaan digitaalisia palveluja koskevan valvonta-otoksen tekemisestä sekä otoksen perusteella valvontaan valikoituneiden palvelujen teknisen tarkastuksen suorittamista yksinkertaistetun ja kattavan valvonnan menetelmillä. Lisäksi aluehallintoviraston tehtäviin kuuluu tarkastusraportin laatiminen suoritetuista tarkastuksista. Tarkastusraportti sisältää aluehallintoviraston havainnot tarkastetun palvelun saavutettavuuspuutteista. Aluehallintovirasto toimittaa tarkastusraportin palveluntarjoajille ja maakunnan hallitukselle. Maakunnan hallitus vastaa palveluntarjoajien ohjauksesta tai muista tarpeelliseksi katsomistaan valvontatoimenpiteistä tarkastusraportin perusteella. Lisäksi aluehallintovirasto vastaa raportoinnista EU:n komissiolle Ahvenanmaan digitaalisten palvelujen osalta.

Valvontatoimivaltaa ei ole siirretty aluehallintovirastolle täysimääräisesti. Muista valvontatehtävistä maakunnan hallitus huolehtii edelleen, kuten valitusten vastaanottamisesta ja käsittelystä, yleisten ohjeiden ja neuvojen antamisesta sekä viranomaisen velvoittamisesta täyttämään saavutettavuusvaatimukset kohtuullisessa ajassa, velvoittamisesta laatimaan saavutettavuusseloste ja velvoittamisesta toimittamaan sisältöä siihen oikeutetulle henkilölle

sellaisessa muodossa, joka täyttää saavutettavuusvaatimukset. Maakunnan hallitus voi asettaa antamansa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Maakunnan hallituksen ja Suomen aluehallintoviraston välillä tehdään yhteistyötä edellä mainittujen valvontatehtävien hoitamiseksi. Maakunnan hallitus toimittaa teknistä valvontaa ja raportointia varten tarvittavat taustatiedot aluehallintovirastolle. Teknisen valvonnan osalta aluehallintovirasto antaa maakunnan hallitukselle kaikki ne tiedot, joita se tarvitsee käyttääkseen omaa toimivaltaansa palveluntarjoajien ohjauksessa ja muussa valvonnassa.

Koska komission täytäntöönpanopäätöksen mukaiset valvontatasot perustuvat asukasluukuun, valvonnan on oltava Ahvenanmaalla oikeassa suhteessa koko Suomessa valvottavien verkkosivustojen määrään. Suomessa (mukaan lukien Ahvenanmaa) on noin 5 550 000 asukasta ja Ahvenanmaalla noin 30 300 asukasta. Ahvenanmaan väestö muodostaa näin ollen noin 0,54 % Suomen väestöstä, joten Ahvenanmaan osuuden tulisi olla täytäntöönpanopäätöksen mukaisesti 0,54 % Suomessa suoritettavasta valvonnasta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Ahvenanmaalla tarkastettaisiin vuosittain keskimäärin 1,3 palvelua yksinkertaistetulla menetelmällä ja 0,11 palvelua kattavalla menetelmällä.

Asetuksella Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta aluehallintovirastolle siirretyt saavutettavuuslakiin perustuvat valvontatehtävät tulisi huomioida saavutettavuusvalvonnan siirrossa siten, että jatkossa Liikenne- ja viestintävirasto hoitaisi sovittua valvontatehtävää. Ehdotetulla muutoksella ei olisi vaikutuksia sovittuun valvontakuvioon, vaan jatkossa Liikenne- ja viestintävirasto vastaisi Ahvenanmaan digitaalisten palvelujen valvonnasta siten kuin Etelä-Suomen aluehallintovirasto tällä hetkellä. Tehtävien siirto edellyttäisi kuitenkin edellä mainitun asetuksen kumoamista ja uuden asetuksen antamista nyt ehdotettavana olevan esityksen jälkeen. Päivitetty asetus tulisi voimaan samaan aikaan nyt ehdotettavana olevan lakimuutoksen kanssa eli 1.1.2025. Käytännössä uudessa asetuksessa ainoa muutos koskisi valvovan viranomaisen nimeä, eli muilta osin sopimuksen sisältöä ei olisi tarve muuttaa. Nyt ehdotettavalla muutoksella ei olisi vaikutuksia Ahvenanmaan kanssa tehtyyn sopimukseen digitaalisten palvelujen valvonnasta ja raportoinnista EU:n suuntaan.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Säilytetään nykyinen tilanne

Esityksen valmistelussa on arvioitu mahdollisuutta säilyttää nykyinen tilanne ennallaan eli jatkossakin verkkosivujen ja mobiilisovellusten saavutettavuutta valvoisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyyttä taas Liikenne- ja viestintävirasto. Säilyttämällä nykyinen tilanne mahdollistettaisiin jatkumo nykyisen saavutettavuusvalvonnan osalta siten, että kansalaiset ovat jo tottuneet vakiintuneeseen tilanteeseen Etelä-Suomen aluehallintoviraston ollessa valvovana viranomaisena. Mikäli nykyinen tilanne säilytettäisiin, on arvioitu, että valvovien viranomaisten tehtävät olisivat osin saman sisältöistä valvontaa digitaalisten palvelujen ollessa osa esteettämiä tuotteita.

Valvontaviranomaisella olisi paremmat edellytykset palveluntarjoajan kokonaisvaltaisempaan ohjaamiseen ja neuvontaan, mikäli nykyistä tilannetta muutettaisiin. Digitaalisten palvelukokonaisuuksien kehittyessä ja palvelutyyppeiden rajojen muuttuessa tulevina vuosina myös valvontaviranomaisella olisi paremmat edellytykset tunnistaa kehityskulkuja. Valvontatehtävien keskittämisen yhteen viranomaiseen voidaan katsoa varmistavan yhtenevän

neuvonta- ja valvontakäytännön kehittämisen. Lisäksi keskittämisen voidaan katsoa tukevan viranomaisen osaamisen kasvattamista.

Asiantuntijuuden keskittäminen yhteen viranomaiseen mahdollistaisi esteettömyyden ja saavutettavuuden valvonnan yhdenmukaisemmat tulkinnat. Mikäli nykyinen tilanne säilyttäisiin, tulisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston tehdä tiivistä yhteistyötä sen osalta, että tulkintalinjat olisivat mahdollisimman yhtenäisiä. Lisäksi kansalaisten voisi olla haastavaa erottaa, milloin kyse on saavutettavuudesta ja milloin esteettömyydestä. Tämä aiheuttaisi arvioiden mukaan yhteydenottoja sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastoon että Liikenne- ja viestintävirastoon.

Nykyisen tilanteen säilyttäminen ei olisi tarkoituksenmukaista ottaen huomioon saavutettavuuden ja esteettömyyden liityntä toisiinsa. Valvontatehtävän keskittämällä tavoiteltaisiin hyötyjä, joita ei voitaisi saavuttaa nykyisen tilanteen säilymisen myötä.

5.1.2 Valvontatehtävien siirto muille viranomaisille

Valvontatehtävien sijoittamista saavutettavuuden ja esteettömyyden osalta arvioitiin kattavasti esteettömyysdirektiivin implementoinnin yhteydessä (HE 41/2022 vp). Tuolloin valvontakokonaisuuden osalta esitettiin useita näkökulmia. Valmistelun yhteydessä arvioitiin sitä, että valvonta valtavirtaistettaisiin ja siten valvontaa tehtäisiin hajautetusti siellä, missä sitä muutenkin tehdään vastaavalle palvelulle tai tuotteelle. Ongelma tämän osalta todettiin olevan siinä, että jokaiselle tuotteelle ei voitu tunnistaa yhtä valvontaviranomaista vaan tuotteita valvotaan nimenomaan niiden ominaisuuksien perusteella. Lausuntokierroksella lausunnon antajat toivoivat, että valvonta keskitettäisiin yhdelle toimijalle.

Esteettömyysdirektiivin valmistelun yhteydessä arvioitiin mahdollisuutta sijoittaa esteettömyyden ja saavutettavuuden valvontaa Etelä-Suomen aluehallintovirastoon, Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon, Liikenne- ja viestintävirastoon, Säteilyturvakeskukseen, Fimeaan, Kilpailu- ja kuluttajavirastoon, Tulliin sekä Suomen ympäristökeskukseen. Arvioinnin myötä päädyttiin pysyttämään saavutettavuuden valvonta Etelä-Suomen aluehallintovirastossa ja esteettömyyden valvonta päädyttiin sijoittamaan Liikenne- ja viestintävirastoon. Hallituksen esityksessä kuitenkin todettiin, että tavoitteena olisi valvontatehtävien yhdistäminen yhteen viranomaiseen. Jo tuolloin arvioitiin, että tarkoituksenmukaisin viranomainen olisi Liikenne- ja viestintävirasto. Tätä lopputulosta tukee myös nyt tehty esiselvitys ennen säädösvalmistelun käynnistymistä.

Esteettömyysdirektiivin implementointi on tapahtunut suhteellisen vähän aikaa sitten ja voidaan arvioida siinä tehdyn arvion muiden mahdollisten valvontaviranomaisten osalta olevan edelleen olennainen. Liikenne- ja viestintävirastolla on jo esteettömyyden valvontaa ja markkinavalvontaosaamista, jolloin saavutettavuuden valvonnan siirtäminen osaksi esteettömyyden valvontaa voidaan katsoa olevan tarkoituksenmukaisin vaihtoehto. Valvontatehtävien siirtoa muille viranomaisille kuin Liikenne- ja viestintävirastolle ei voida katsoa olevan perusteltua.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja valvontaviranomaiset

5.2.1 Yleistä

Se, miten esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiiveihin perustuva valvonta on kansallisesti järjestetty, vaihtelee eri maissa. Kaikissa verrokkimaissa ei ole vielä päätetty, minkä

viranomaisen tehtäväksi esteettömyysdirektiivissä säädetty valvonta osoitetaan. Alla kuvataan lyhyesti muutaman maan tilannetta.

5.2.2 Tanska

Tanskassa saavutettavuusdirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön julkisen sektorin laitosten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta annetulla lailla. Vaatimusten noudattamista valvoo Tanskan digitaalivirasto (Digitaliseringsstyrelsen).

Esteettömyysdirektiivi on pantu täytäntöön tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksista annetulla lailla. Siinä asetettujen vaatimusten noudattamista valvoo useampi viranomainen: Tanskan turvallisuustekniikan virasto (Sikkerhedsstyrelsen), Tanskan energiavirasto (Energistyrelsen), Tanskan siviili-ilmailu- ja rautatievirasto (Trafikstyrelsen) sekä Tanskan merenkulkuviranomainen (Søfartsstyrelsen).

5.2.3 Norja

Norjassa saavutettavuusdirektiivi on pantu täytäntöön tieto- ja viestintätekniisten ratkaisujen yleismaailmallisesta suunnittelusta annetulla asetuksella, joka on annettu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain nojalla. Valvontaviranomaisena toimii ICT:n yleismaailmallisen suunnittelun viranomainen (Tilsynet for universell utforming av ikt) Norjan digitalisaatiovirastossa (Digitaliseringsdirektoratet).

Esteettömyysdirektiivin kansallinen täytäntöönpano on viivästynyt. Maassa ei ole vielä päätetty, pannaanko esteettömyysdirektiivi täytäntöön yhdellä tai useammalla lailla taikka asetuksella. Myöskään sitä, mitkä virastot toimivat valvontaviranomaisina, ei ole vielä päätetty.

5.2.4 Ruotsi

Saavutettavuusdirektiivi on Ruotsissa pantu täytäntöön digitaalisten julkisten palvelujen saavutettavuudesta annetulla lailla. Valvontaviranomaisena toimii Digitaalisen hallinnon virasto (Myndigheten för digital förvaltning).

Esteettömyysdirektiivi on pantu täytäntöön eräiden tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä annetulla lailla. Yleisenä valvontaviranomaisena toimii posti- ja televiestintävirasto (Post- och telestyrelsen). Määräykset ja niihin liittyvä valvonta hoidetaan kuitenkin aihealueesta riippuen eri virastoissa, joita ei ole vielä päätetty.

5.2.5 Viro

Saavutettavuusdirektiivi on pantu täytäntöön julkisesta tiedottamisesta annettuun lakiin lisätyllä 32 §:llä. Vaatimusten noudattamista valvoo Kuluttajansuoja- ja tekninen sääntelyviranomainen (Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet). Esteettömyysdirektiivi puolestaan on pantu täytäntöön tuotteiden ja palveluiden saavutettavuudesta annetulla lailla. Myös esteettömyysvaatimusten toteutumista valvoo Kuluttajansuoja- ja tekninen sääntelyviranomainen. Kuluttajansuoja- ja tekninen sääntelyviranomainen vastaa siten sekä tuotteiden että palvelujen esteettömyyden valvonnasta.

5.2.6 Latvia

Latviassa saavutettavuusdirektiivi on pantu täytäntöön säätämällä menettelyistä, joilla laitokset julkaisevat tietoja internetissä. Sääntely on annettu tiedonvapauslain 10 §:n kuudennen kohdan

nojalla. Noudattamista valvoo ympäristönsuojelu- ja aluekehitysministeriö (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija).

Esteettömyysdirektiivi on pantu täytäntöön tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä annetulla lailla. Useat viranomaiset valvovat vaatimusten noudattamista. Julkisen palvelun sääntelykomissio (Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija) valvoo sähköisiä viestintäpalveluja, Siviili-ilmailuvirasto (Civilās aviācijas aģentūra) matkustajalentoliikennepalveluja ja Tieliikennevirasto (Autotransporta direkcija) linja-autojen ja rautateiden valtakunnallisia henkilöliikennepalveluja. Sähköisen median neuvosto (Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome) valvoo palveluja, jotka liittyvät audiovisuaalisten elektronisten mediapalvelujen käyttömahdollisuuden tarjoamiseen. Valtion rautatiehallinto (Valsts dzelzceļa administrācija) vastaa esteettömyydestä rautateiden kansainvälisessä henkilöliikenteessä. Kuluttajansuojakeskuksen (Patērētāju tiesību aizsardzības centrs) valvontavastuulla ovat rahoituspalvelut, elektroniset kirjat ja niiden ohjelmistot, elektroniset kaupankäyntipalvelut, vesiliikennepalvelut ja matkustajalentoliikennepalvelujen osat. Lisäksi kunnat valvovat kaupunkiliikenteen, raitiovaunujen ja johdinautojen vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä.

5.2.7 Liettua

Saavutettavuusdirektiivi on Liettuassa pantu täytäntöön oikeudesta saada tietoja ja tietojen uudelleenkäytöstä annetulla lailla sekä hallituksen päätöslauselmalla valtion ja kuntien laitosten ja virastojen verkko-sivustojen ja mobiilisovellusten kuvausta koskevien yleisten vaatimusten hyväksymisestä. Niiden noudattamista valvoo talous- ja innovaatioministeriö (Ekonomikos ir inovacijų ministerija) sekä päätöslauselman mukaan Tietoyhteiskunnan kehittämiskomitea (Informacinės visuomenės plėtros komitetas).

Esteettömyysdirektiivi puolestaan on pantu täytäntöön tuotteiden ja palvelujen esteettömyyttä koskevista vaatimuksista annetulla lailla. Valvontaviranomaisena toimivat sosiaaliturva- ja työministeriö (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija) ja ministeriön vammaisasioiden osasto (Neįgalųjų reikalų departamentas).

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella 20.3.-2.5.2024. Lausuntokierros toteutettiin lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Lausuntoa pyydettiin kaikkiaan 127 taholta. Lausuntoja saapui yhteensä 38.

Esitystä kannatti tai siihen suhtautui myönteisesti 27 lausunnonantajaa (Ammattiliitto Pro ry, Digi- ja väestötietovirasto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Finanssiala ry, Invalidiliitto ry, Kansaneläkelaitos, Kaupan liitto ry, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, Kuluttajaliitto ry, Kuuloliitto ry, Kynnys ry, liikenne- ja viestintäministeriö, Medialiitto ry, MTV Oy, Oy Matkahuolto Ab, Saavutettavuuskirjasto Celia, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Svenska hörsselförbundet rf, Tampereen ammattikorkeakoulu, Liikenne- ja viestintävirasto, Turun ammattikorkeakoulu Oy, Vammaisfoorumi ry, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry, Vero-hallinto, Yleisradio Oy ja Ålands landskapsregering).

Kaksi lausunnonantajaa (Aalto-yliopisto ja Ab Yrkeshögskolan vid Åbo Akademi Novia) ei tuonut esiin kannattavansa tai vastustavansa esitystä. Yhdeksän lausunnonantajaa (Business Finland Oy, apulaisoikeusasiamies, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, Opetushallitus, puolustusministeriö, sosiaali- ja

terveysministeriö ja ympäristöministeriö) ilmoitti, ettei sillä ole asiassa lausuttavaa tai ettei se anna asiassa lausuntoa.

Neljä lausunnonantajaa (Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Invalidiliitto ry, Medialiitto ry ja Saavutettavuuskirjasto Celia) kiinnitti huomiota viranomaisresurssien riittävytyteen. Riittävät resurssit nähtiin tärkeänä valvonnassa tarvittavan erityisosaamisen varmistamiseksi sekä laadukkaiden viranomaispalvelujen, kuten yritysten tukemisen ja neuvonnan, turvaamiseksi.

Kauppan liitto ry huomautti lausunnossaan, että esitysluonnoksen vaikutusarvioinnissa ei ole tarkemmin avattu vaikutuksia yritysten hallinnolliseen taakkaan eikä kansainvälisen viranomaisyhteistyön edellytyksiä ja resursseja. Lausunnon perusteella hallituksen esitysluonnoksen perusteluja on täydennetty arvioimalla esityksen vaikutuksia yritysten hallinnollisen taakan näkökulmasta ja tarkennettu kansainvälisen viranomaisyhteistyön edellytyksiä. Muu lausuntopalaute ei ole aiheuttanut tarvetta muuttaa tai täydentää hallituksen esitysluonnosta.

7 Säännöskohtaiset perustelut

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

7 §. Saavutettavuusvaatimukset ja niiden täyttäminen. Pykälää muutettaisiin siten, että viittaus saavutettavuusvaatimukset.fi-verkkosivustoon poistettaisiin. Valvontaviranomaisen olisi ylläpidettävä sivustoa, jossa olisi tiedot saavutettavuusvaatimuksista ja niiden perusteista. Laissa ei kuitenkaan erikseen määriteltäisi verkkotunnuksen nimeä. Kyse olisi lähinnä teknisestä muutoksesta. Mikäli esteettömyyden ja saavutettavuuden valvonta keskitettäisiin yhteen viranomaiseen, tulisi arvioitavaksi myös verkkosivustot ja niiden yhteneväisyys. Laissa ei olisi tarkoituksenmukaista säätää verkkotunnuksen nimeä, sillä se viittaa tällä hetkellä vain saavutettavuuteen. Saavutettavuusvaatimukset.fi-verkkosivuston nimen poistaminen pykälästä ei estäisi Liikenne- ja viestintävirastoa edelleen ylläpitämästä kyseisen nimistä sivustoa, mutta se mahdollistaisi myös muun nimisten verkkosivustojen ylläpitämisen.

9 §. Saavutettavuusseloste. Pykälää muutettaisiin siten, että viittaus saavutettavuusvaatimukset.fi-verkkosivustoon poistettaisiin. Valvontaviranomaisen olisi ylläpidettävä sivustoa, jossa olisi tiedot saavutettavuusvaatimuksista ja niiden perusteista. Laissa ei kuitenkaan erikseen määriteltäisi verkkotunnuksen nimeä.

12 §. Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta. Pykälää muutettaisiin siten, että valvovan viranomaisen nimi muuttuisi. Lain 12 §:n 1 momentissa säädettäisiin saavutettavuusvaatimusten valvontaviranomaiseksi Liikenne- ja viestintävirasto, jonka tehtäviin kuuluu valvoa lain 3 ja 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista. Lain 12 §:n 1 momentti on yleinen säännös valvontatehtävästä, jota toteutetaan 11 §:ssä ja 12 §:n 2 momentissa säädettyjen tehtävien perusteella.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi siirtymäsäännöksestä, jonka myötä lain voimaantullessa Etelä-Suomen aluehallintovirastossa vireillä olevat digipalvelulain 12 §:n nojalla tehtävät valvontasiat siirtyisivät käsiteltäviksi Liikenne- ja viestintävirastolle. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ei käsitelisi vireillä olevia asioita loppuun, vaan virasto siirtäisi asiat uudelle valvovalle viranomaiselle asioiden loppuun saattamiseksi.

Laki sähköisen viestinnän palveluista

308 §. *Yhteistyö eri viranomaisten kanssa.* Pykälästä poistettaisiin esteettömyysdirektiivin toimeenpanon yhteydessä lisätty maininta Etelä-Suomen aluehallintovirastosta. Yhteistyömaininta jäisi turhaksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikön siirtyessä Liikenne- ja viestintävirastoon.

Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

18 §. *Seuraamukset.* Pykälään lisättäisiin lakiteknisenä korjauksena viittaus markkinavalvontalain 4 lukuun, jossa säädetään uhkasakosta. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 41/2022 vp) mainitaan mahdollisuus asettaa uhkasakkoja toimenpiteiden tehosteeksi, mutta pykälästä on puuttunut viittaus markkinavalvontalain 4 lukuun.

8 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1. 2025.

9 Toimeenpano ja seuranta

Hallituksen esityksen toimeenpanoa tukee valtiovarainministeriön asettama työryhmä, joka on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun. Työryhmän toimikausi päättyy 31.12.2024.

Hallituksen esityksen toimeenpanoa seurataan valtiovarainministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön välisessä yhteistyössä.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2025 talousarvioksi. Esityksen perusteella on tarkoitus siirtää valtion vuoden 2025 talousarviossa valtiovarainministeriön pääluokasta aluehallintovirastojen toimintamomentilta 28.40.01 (siirtomääräraha 2 v.) liikenne- ja viestintäministeriön pääluokan Liikenne- ja viestintäviraston toimintamomentille (siirtomääräraha 2 v.) 31.01.02 yhteensä 1 160 000 euroa vuosittaisena määrärahana vuodesta 2025 alkaen. Kyse on pysyvästä määrärahasiirrosta. Esityksellä ei ole muita vaikutuksia talousarvioon.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

11.1 Hallinnon järjestäminen

Esitystä tulee arvioida perustuslain hallinnon järjestämistä koskevan 119 §:n kannalta. Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtionhallinnon toimielinten yleisinä perusteina on pidettävä valtionhallinnon yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia (HE 1/1998 vp). Julkisen vallan käsite perustuslain 119 §:n 2 momentissa saa sisältönsä perustuslain 2 §:n 3 momentista, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Julkisen vallan käyttämisestä olisi siten kysymys esimerkiksi silloin, kun yksikkö voi antaa perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitettuja oikeussääntöjä tai tehdä päätöksiä yksilön oikeuksista, velvollisuuksista tai etuuksista taikka käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten yksilön perusoikeuksiin.

Liikenne- ja viestintävirastolle siirrettävä saavutettavuusvalvonnan tehtävä kuuluisi julkisen vallan käytön piiriin ja asiasta on siten syytä säädellä lailla. Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvonnalla pyritään edistämään kaikkien yhdenvertaista mahdollisuutta käyttää tuotteita ja palveluja ja näin osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti. Valvontaa koskevien säännösten katsotaan olevan perusteltuja näiden tärkeiden intressien suojaamiseksi. Ehdotettua sääntelyä ei siten arvioida ongelmalliseksi perustuslain kannalta.

11.2 Yhdenvertaisuus

Ehdotuksella pyritään vahvistamaan yhdenvertaisuutta. Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (HE 309/1993 vp, s. 44, PeVL 31/2014 vp). Sääntely edistää perustuslaissa tarkoitetun yhdenvertaisuuden toteuttamista ja syrjinnän kieltoa.

Vaikutukset henkilöiden ja eri väestöryhmien yhdenvertaisuuteen olisivat positiivisia. Ehdotettavat lait ja yhdenvertaisuuslaki muodostavat kokonaisuuden, jolla taataan kaikkien mahdollisuudet ja erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuudet asioidensa hoitoon itsenäisesti. Valvontatehtävien yhdistämisen myötä yhtenäistetään valvontaviranomaisen ohjausta, valvontaa ja neuvontaa siten, että yhdenvertaisuus toteutuisi entistä paremmin yhteiskunnassa.

Mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 7 §:n 2 momentti, 9 §:n 2 momentti ja 12 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto ja 12 §:n 1 momentti laissa 104/2023, seuraavasti:

7 §

Saavutettavuusvaatimukset ja niiden täyttäminen

Valvontaviranomaisen on pidettävä jokaisen saatavilla verkkosivustollaan 1 momentissa tarkoitettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien sekä niissä viitattujen ohjeiden suomen- ja ruotsinkieliset viralliset käännökset.

9 §

Saavutettavuusseloste

Saavutettavuusseloste on ylläpidettävä siinä muodossa kuin saavutettavuusdirektiivin 7 artiklan 2 kohdan nojalla annetussa Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksessä erikseen säädetään. Valvontaviranomaisen on pidettävä täytäntöönpanosäädöksen mukaista saavutettavuusselosteen mallia yleisesti saatavilla verkkosivustollaan.

12 §

Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta

Tämän lain mukaisena valvontaviranomaisena toimii Liikenne- ja viestintävirasto, joka valvoo 3 ja 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaantullessa Etelä-Suomen aluehallintovirastossa 12 §:ssä tarkoitettut vireillä olleet asiat siirtyvät käsiteltäviksi Liikenne- ja viestintävirastolle.

2.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 308 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 308 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 105/2023, seuraavasti:

308 §

Yhteistyö eri viranomaisten kanssa

Liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston, tietosuojavaltuutetun, kilpailuviranomaisten, kuluttajaviranomaisten, markkinavalvonta- ja tuoteturvallisuusviranomaisten sekä Kansallisen audiovisuaalisen instituutin on tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain (102/2023) 18 §:n 1 momentti seuraavasti:

18 §

Seuraamukset

Markkinavalvontalain mukaisista toimenpiteistä säädetään mainitun lain 3 ja 4 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13.6.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

1.

Laki

digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 7 §:n 2 momentti, 9 §:n 2 momentti ja 12 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto ja 12 §:n 1 momentti laissa 104/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Saavutettavuusvaatimukset ja niiden täyttäminen

Saavutettavuusvaatimukset ja niiden täyttäminen

Valvontaviranomaisen on pidettävä jokaisen saatavilla verkkosivustollaan osoitteessa www.saavutettavuusvaatimukset.fi 1 momentissa tarkoitettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien sekä niissä viitattujen ohjeiden suomen- ja ruotsinkieliset viralliset käännökset.

Valvontaviranomaisen on pidettävä jokaisen saatavilla verkkosivustollaan 1 momentissa tarkoitettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien sekä niissä viitattujen ohjeiden suomen- ja ruotsinkieliset viralliset käännökset.

9 §

9 §

Saavutettavuusseloste

Saavutettavuusseloste

Saavutettavuusseloste on ylläpidettävä siinä muodossa kuin saavutettavuusdirektiivin 7 artiklan 2 kohdan nojalla annetussa Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksessä erikseen säädetään. Valvontaviranomaisen on pidettävä täytäntöönpanosäädöksen mukaista saavutettavuusselosteen mallia yleisesti saatavilla verkkosivustollaan osoitteessa www.saavutettavuusvaatimukset.fi.

Saavutettavuusseloste on ylläpidettävä siinä muodossa kuin saavutettavuusdirektiivin 7 artiklan 2 kohdan nojalla annetussa Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksessä erikseen säädetään. Valvontaviranomaisen on pidettävä täytäntöönpanosäädöksen mukaista saavutettavuusselosteen mallia yleisesti saatavilla verkkosivustollaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta

Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta

Tämän lain mukaisena valvontaviranomaisena toimii *Etelä-Suomen aluehallintovirasto*, joka valvoo 3 ja 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista.

Tämän lain mukaisena valvontaviranomaisena toimii *Liikenne- ja viestintävirasto*, joka valvoo 3 ja 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaantullessa Etelä-Suomen aluehallintovirastossa 12 §:ssä tarkoitetut vireillä olleet asiat siirtyvät käsiteltäviksi Liikenne- ja viestintävirastolle.

2.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 308 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 308 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 105/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

308 §

308 §

Yhteistyö eri viranomaisten kanssa

Yhteistyö eri viranomaisten kanssa

Liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston, tietosuojavaltuutetun, kilpailuviranomaisten, kuluttajaviranomaisten, markkinavalvonta- ja tuoteturvallisuusviranomaisten, Kansallisen audiovisuaalisen instituutin *sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston on* tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä.

Liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston, tietosuojavaltuutetun, kilpailuviranomaisten, kuluttajaviranomaisten, markkinavalvonta- ja tuoteturvallisuusviranomaisten *sekä* Kansallisen audiovisuaalisen instituutin on tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain (102/2023) 18 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 §

18 §

Seuraamukset

Seuraamukset

Markkina-
valvontalain mukaisista
toimenpiteistä säädetään
mainitun lain 3 luvussa.

Markkina-
valvontalain mukaisista
toimenpiteistä säädetään
mainitun lain 3 ja 4 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .